

FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO VNITRA

Č. j.: OV—039/A—89

8. VI. 1989

~~TAJNÉ!~~

Výtisk č. 13

Počet listů:

Počet příloh: 4/21

DENNÍ SITUAČNÍ ZPRÁVA č. 61

Upozornění: materiál je určen výhradně k informaci adresáta.

Nesmí být rozmnožován a po využití podléhá do 10 dnů vrácení federálnímu ministerstvu vnitra (odboru analytiky a informací Vnitřní a organizační správy FMV).

1. Bezpečnostní situace v ČSSR

V průběhu 7.června 1989 nebylo zaznamenáno závažné narušení klidu a veřejného pořádku.

Nebyla zaznamenána závažná nepřátelská činnost vnějšího protivníka.

Ve státobezpečnostní oblasti bylo zaznamenáno systematické plánování veřejných provokativních protisocialistické zaměřených akcí, jež jsou iniciovány z Prahy a mají být vnitřním protivníkem realizovány při příležitosti různých významných dnů a výročí koncem prvého a v průběhu druhého pololetí 1989.

Nebylo zjištěno rozšiřování protisocialistických letáků ani výskyt nepřátelských nápisů. Ve Středoslovenském kraji byl odhalen pisatel anonymního nepřátelského dopisu, zaslaného redakci Směr v Banské Bystrici.

V Praze došlo bez narušení veřejného pořádku a klidu k dalšímu pokusu o provokaci před čínským velvyslanectvím, organizovanému ve spojitosti s vnitropolitickými událostmi v ČLR.

Nedošlo k závažné mimořádné události v čs.národním hospodářství, dopravě a spojích.

2. Nepřátelská činnost

b/ Dne 7.6.1989 asi v 18.15 hodin došlo k pokusu o provokaci před velvyslanectvím Čínské lidové republiky v Praze 6 sedmi studenty, kteří ke vchodu do objektu položili květiny. Po příchodu pracovníka úřadu a jeho dotazu, jaký je důvod jejich jednání, jej jeden účastník požádal, aby předali do Pekingu protestní notu v souvislosti se současnými nepokoji. Pracovník přítomné upozornil, že události v ČLR jsou výlučně čínskou záležitostí a požádal je, aby se rozešli, což se stalo. K narušení klidu a veřejného pořádku nedošlo.

Dne 15.6.1989 má přijet do Českých Budějovic nebo do Týna nad Vltavou skupina poslanců rakouského parlamentu, členů strany "Zelených", která zde má ve formě výjezdního zasedání jednat o jaderné elektrárně Temelín. Poslanci údajně přicestují na diplomatické pasy, podle zjištění jim bylo již 3.6.1989 v Českých Budějovicích na dny 15.-16.6.1989 zajišťováno ubytování. Vzhledem k tomu, že mají v úmyslu využít kulturní středisko, byla vzniklá situace projednána s předsedou jihočeského KNV, který přijal vlastní opatření k tomu, aby nebylo možno kulturní středisko využít. Není zjištěno, že by bylo připravováno setkání poslanců s nelegálními strukturami. Ve věci je prováděno další intenzivní šetření.

Ve Středoslovenském kraji byl odhalen pisatel protičeského a protikomunistického dopisu, zasланého redakci Směr v Banské Bystrici v květnu 1989. Jde o čs. občana z Bratislav, který je patrně /vzhledem k obsahu dopisu/ psychicky narušenou osobou. Další opatření bude provádět územně příslušná Správa SNB Bratislava.

V Severočeském kraji byly zaznamenány tři dopisy státním orgánům a náčelníku NVÚ Všechny na podporu odsouzené Jany PETROVÉ, k nimž organizátoři akce získali 289 podpisů občanů.

V Praze bylo zaznamenáno /tak jako v posledním období v jiných krajích/ pokračování tzv. ankety určené k průzkumu "veřejného mínění občanů", jež je protisocialisticky a protikomunisticky zaměřena.

Dne 6.6.1989 byl orgánem SNB oznámen případ anonymní výhrůžky výbuchem časované nálože plastické trhaviny v jednom ze tří pavilonů Střední průmyslové školy dopravní v Plzni. Provedená prověrka výhrůžku potvrdila jako klamnou, neboť žádná nálož v objektu školy nalezena nebyla.

3. Negativní jevy apuruchy v národním hospodářství

V koncernovém podniku ZŠS Košice, v závodě speciální výroby, nastal k 31.5.1989 skluz ve výrobě ve výši asi 20 mil.Kčs. Neplnění plánu výroby se do značné míry týká dodávek pro zahraničí a speciální výroby. Podle informací nepříznivý stav zapříčinila neschopnost vedení podniku stabilizovat odborné pracovníky a dělníky. Od počátku roku 1989 ze závodu v důsledku negativních dopadů změn v odměňování odešlo více než 60 výrobních pracovníků. Řešením situace se má v nejbližších dnech zabývat mimořádné zasedání vedení podniku za účasti zástupců stranické a odborářské organizace.

4. Nejzávažnější mimořádné události a kriminální trestná činnost

a) Mimořádné události v národním hospodářství a živelní pohromy

Dne 7. června 1989 v době od 08.25 do 09.16 hodin bylo pro závadu v odkališti postupně odstaveno 7 bloků elektrárny Mělník. Bylo zjištěno, že z dosud nezjištěných příčin došlo k deformaci betonového potrubí, kterým je odváděna voda z odkaliště. Poškozeným potrubím odtéká směs vody a popílku do řeky Labe. Dále došlo k částečnému zatopení 6 ha kukuřičného pole Státního statku Mělník. Vzniklou škodu nelze dosud vyčíslit. Příčina a místo narušení potrubí se zjišťuje za přítomnosti odborné komise. Přesnou dobu uvedení elektrárny do provozu nelze v současné době stanovit. O úniku popílku do řeky Labe byla vyrozuměna ČSPLO Mělník a Povodí Labe, pracovníci této organizací si provádějí vlastní opatření.

Vyšetřuje OS SNB Mělník.

Dne 11. dubna 1989 v JZD 25. únor Planá (okr. České Budějovice) ve středisku výroby jahod došlo při postřiku jahodových sazenic k záměně chemických přípravků na hubení plevele a tím ke značnému poškození porostu jahod o rozloze 13.35 ha, které je nutno zaorat a znova osázet. Způsobená škoda činí nejméně 534 250 Kčs. Následná škoda, způsobená zničením úrody nebyla dosud vyčíslena. Dnem 7. června 1989 bylo zahájeno stíhání ve věci pro trestný čin porušování povinnosti v provozu socialistické organizace.

Vyšetřuje KS SNB České Budějovice.

Dne 7. června 1989 v 05.45 hodin došlo v ulici Na Jivinách Praze 6 k požáru stavebních buněk typu Unimo. Příčinou zahření bylo samovznícení fermeže. Ke zranění osob nedošlo. Shořením buněk vznikla podniku Hutní montáže Ostrava škoda asi 150 000 Kčs.

Vyšetřuje OS SNB Praha 6.

Navazuje na DSZ ze dne 5. května 1989: k povodním na okrese Trebišov s původně hlášenou škodou asi 20 000 000 Kčs. Dne 7. června 1989 byla okresní povodňovou komisí škoda upřesněna na 77 277 329 Kčs.

Vyšetřovala OS SNB Trebišov a okresní povodňová komise.

b) Násilná trestná činnost

Dne 7. června 1989 byl v Kladně vzat do vazby pro trestný čin vraždy [REDACTED] (nar. 1967, bytem Středokluky, okr. Praha-západ, zaměstnán TOS Středokluky, 4x soudně trestán). Jmenovaný dne 6. června 1989 v nočních hodinách po společném požívání alkoholických nápojů a vzájemné rozeprávě na zastávce ČSD Zákolany (okr. Kladno) úderem lahví do hlavy a 5 bodnými ranami kapesním nožem do hrudníku usmrtil [REDACTED] (nar. 1930, bytem Lichoceves, okr. Praha-západ, důchodce) a poté mu odcizil peněženku s částkou 600 Kčs a doklady. Obojí bylo u pachatele zajištěno. Motivem jednání byly milostné návrhy poškozeného.

Vyšetřuje S SNB hl.m. Prahy a Sčk.

c) Majetková trestná činnost

Navazuje na DSZ ze dne 6. června 1989: k trestné činnosti v závodě Severočeského masného průmyslu v Chomutově. Dne 7. června 1989 bylo vzneseno obvinění pro pokus trestného činu poškozování majetku v socialistickém vlastnictví proti [REDACTED] (nar. 1954, bytem Chomutov, mistr sklepa polotovarů uvedeného podniku). Jmenovaný dne 31. srpna 1987 z titulu své funkce pomohl částečně zakrýt schodek v expedici masa tak, že po dohodě s obviněným [REDACTED] (nar. 1932) fiktivně převzal dodacím listem z expedice masa 10 000 kg vepřové kůty v hodnotě 462 000 Kčs a 10 000 kg hovězího zadního v hodnotě 460 000 Kčs, které ve skutečnosti nedostal.

Po provedené inventuře převedl maso v celkové hodnotě 922 000 Kčs zpět na expedici. Dne 30. září 1987 po dohodě s obviněným [REDACTED] (nar. 1928) obdobným způsobem částečně zakryl schodek v expedici ve výši 2 655 215 Kčs.

Vyšetřuje OS SNB Chomutov.

Dne 7. června 1989 bylo na území ČSSR hlášeno 68 případů krádeží vloupáním, z toho:

	do obchodů a restaurací	bytu	rekreačních objektů	motorových vozidel	ostatní	škoda celkem
ČSR	14	12	5	4	18	232 400
SSR	8	2	4	-	1	55 800
ČSSR	22	14	9	4	19	288 200

d) Dopravní nehody leteckých, kolejových a silničních prostředků

Dne 7. června 1989 v 05.30 hodin na silnici v katastru obce Dubnica nad Váhom (okr. Považská Bystrica) řidič osobního automobilu [REDACTED] (nar. 1968, bytem Liptovský Mikuláš, řidič) při jízdě usnul, vjel do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím nákladním automobilem řízeným [REDACTED] (nar. 1961). Při nehodě byl řidič [REDACTED] usmrcen a jeho dvě spolujezdky utrpěly zranění s dobou léčení od 5 týdnů do 3 měsíců. Na vozidlech vznikla škoda asi 26 500 Kčs.

Vyšetřuje OS SNB Považská Bystrica.

Dopravní nehody dne 7. června 1989

	počet nehod	usmrceno osob	těžce zraněno osob	hmotná škoda v Kčs
ČSR	163	-	5	671 800
SSR	69	1	8	341 000
ČSSR	232	1	13	1 012 800

e) Ostatní mimořádné události a závažná trestná činnost

V týdnu od 29. května 1989 do 4. června 1989 se na území hl.m. Prahy uskutečnil týden zvýšeného dohledu v dopravě zaměřený na přestupky, které jsou nejčastějšími příčinami dopravních nehod. Celkově bylo zjištěno 1 909 přestupků v dopravě, z nichž 1 687 bylo vyřízeno blokově v celkové částce 103 850 Kčs, 222 jich bylo oznámeno k dalšímu řízení. Dále bylo zadrženo 6 podnapilých řidičů, 28 řidičských průkazů a 195 osvědčení o technickém průkazu.

Akci organizovala MS VB Praha.

Dne 7. června 1989 zadrželi příslušníci PS pro přípravu a pokus o ilegální přechod státní hranice z ČSSR do NSR a Rakouska 3 občany NDR a 1 PLR.

Hranici se socialistickým státem narušil 1 občan ČSSR a 1 PLR.

Ze zájezdu organizovaného čs. cestovní kanceláří na Kubu se při mezipřistání v Montrealu v Kanadě nevrátilo 6 občanů ČSSR.

5. Názory a nálady obyvatelstva

V okrese Liberec je obyvatelstvem negativně přijímána cvičná mobilizace, která probíhá na teritoriu Severočeského kraje. Konkrétní negativní reakce obyvatelstva byly zaznamenány u pracovníků OÚNZ Liberec /s poukazy na všeobecně neutěšenou situaci v čs.zdravotnictví/ a v k.p. ELITEX Liberec.

Příloha II k DSZ z 8.6.89

Dne 7. června 1989 v 11.30 hodin na střelnici Svazarmu ve Vrahovicích (okr. Prostějov) při okresním přeboru ve střelbě pprap. SNB Pavel BENEŠ (nar. 1962, bytem Prostějov, SIPS OO VB Prostějov) bez pokynu na palebné čáře manipuloval se služební pistolí, přičemž náhodným výstřelem zasáhl do hlavy pprap. SNB Vladislava LIŠKU (nar. 1961, bytem Prostějov, řidič mechanik OS SNB Prostějov). Poškozený utrpěl průstřel měkkých tkání čelní a spánkové krajiny vlevo s dobou léčení asi jeden týden.

Vyšetřuje inspekce náčelníka KS SNB Brno.

Dne 7. června 1989 v 10.00 hodin byli na OO VB Kutná Hora převezeni z protialkoholické stanice v Kolíně [REDACTED] (nar. 1951) a [REDACTED] (nar. 1954, bez pracovního poměru, KZO, oba bytem Kutná Hora). [REDACTED] po opuštění WC v 1. poschodí náhle otevřel okno a vyskočil na dvůr budovy. Při pádu na zem si způsobil zranění obou nohou s dosud neustanovenou dobou léčení. Po lékařském ošetření byl propuštěn do domácího léčení. Míra zavinění příslušníků SNB se zjišťuje.

Vyšetřuje OS SNB Kutná Hora.

Rozdělovník:

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra
s. Hegenbart

Vladimír FMR
I. Pilsek
s. Komárek

Organizování akcí protisocialistických struktur L.LISEM

Člen nelegálního tzv. Čs.helsinského výboru Ladislav LIS zpracoval dopis, kterým vyzývá ostatní "nezávislé iniciativy" k různým akcím:

- 15.6.1989 - veřejné shromáždění na počest konference o lidské dimenzi KBSE v Paříži. Shromáždění se má uskutečnit před PKOJF v Praze 7.
LIS chce na shromáždění pozvat s.Rohlíčka. V případě zákazu se má uskutečnit pochod - živý řetěz - přes Václavské náměstí a Příkopy na nábřeží;
- 6.7.1989 - výstup na horu Říp;
- 21.8.1989 - demonstrace na Václavském náměstí;
- 28.10.1989 - "tichá" demonstrace ke vzniku republiky, místo není dosud určeno;
- 10.12.1989 - "tichá" demonstrace ke Dni lidských práv na Václavském náměstí v Praze.

Se všemi akcemi byli 5.6.1989 seznámeni členové Demokratické iniciativy, přivítali je a podpoří je svou účastí.

Návrh LIS rovněž /podle dosud neověřené informace/ projednával s představiteli "charity-77", Hnutí za občanskou svobodu a Nezávislého mírového sdružení, od kterých měl též získat podporu.

Návazně obdržel 7.6.1989 předseda ONV Praha 7 písemné oznámení o konání veřejného shromáždění dne 15.6.1989 od 16.00 hodin do 17.30 hodin, a to buď v uzavřeném sálu PKOJF nebo v prostoru před sjezdovým palácem. Shromáždění má být podle oznamovatelů věnováno podpoře cílů pařížské konference o lidské dimenzi KBSE a má název "Občan a jeho práva po vídeňských následných schůzkách".

- Program:
- státní hymna
 - úvodní slovo zástupce Čs.helsinského výboru
 - pozdrav představitele Mezinárodní helsinské federace
 - projev zástupce občanských iniciativ o právu na svobodu projevu a tisku, na svobodné shromáždování a sdružování, na svobodu pohybu a cestování
 - diskuse
 - závěr a/ prohlášení účastníků
b/ dopis pařížskému zasedání konference o lidské dimenzi KBSE
 - státní hymna.

Dopis signovali Ladislav LIS a Václav MALÝ za Čs.helsinský výbor, Rudolf BATTĚK za Hnutí za občanskou svobodu, Tomáš HRADÍLEK, Dana NĚMCOVÁ a Alexandr VONDRA za "chartu-77", Emanuel MANDLER a Bohumil DOLEŽAL za Demokratickou iniciativu, Jan SVOBODA a Tomáš DVOŘÁK za Nezávislé mírové sdružení, Petr PLACÁK za České děti a Heřman CHROMÝ a Jiří PAVLÍČEK za Mírový klub Johna Lennona.

Organizátoři zaručují pořadatelsku, zdravotní a protipožární službu a odvolávají se na § 10 vyhlášky MV č.320/51 Ú.l.

/Správa SNB Praha/

Rozdělovník:

Členové a kandidáti PÚV KSČ
s.Hegenbart
s.Jireček
s.Lazar

vedení Fm
předsa. sssr (?)
I., II., IV. a XII. správnu SNB
spolu výkonná!
všech my kraj

Církevní aktivisté mají v úmyslu zjišťovat příslušníky StB
na akcích římskokatolické církve

Při noční adoraci v kostele v Brně-Tuřanech, organizované z 19. na 25.5.1989, byla podle získané informace 6 osobami vykonávaná pořadatelská služba. Úkolem těchto osob však nebylo sledovat dění v kostele, ale měly zjišťovat přítomnost příslušníků StB a dalších osob. "Pořadatelům" se během večera podařilo údajně zjistit přítomnost několika příslušníků StB, které potom sledovali a snažili se je nenápadně vyfotografovat. Rovněž fotografovali vozidla, o nichž se domnívali, že patří SNB.

Zmíněná činnost má být praktikována i při dalších církevních akcích. Jejím cílem je získání přehledu o příslušnících.

/Správa SNB Brno/

Rozdělovník:
s.Jakeš
s.Hegenbart

*Vedení FMR
ředit. sssn (r)
I., II., IV. a XII. správce SNB
Všechny kruje*

Predpokladaný vývoj obchodnej politiky ČLR voči európskym socialistickým štátom

Podľa výsledkov analýzy získaných informácií možno očakávať, že už v roku 1989 bude dochádzať k výraznejším zmenám v obchodnej a hospodárskej politike Číny voči európskym socialistickým štátom, tak, aby táto dôsledne slúžila jej ekonomickým záujmom a postupne sa premenila na efektívny nástroj účelového pôsobenia na tieto krajinu v budúcnosti.

Rozdielny prístup ČLR k obchodnej a hospodárskej spolupráci s jednotlivými socialistickými štátmi sa začína prejavovať už v súčasnej dobe. Zvláštnu pozornosť venuje Čína intenzifikácii rozvoja obchodnej výmeny so ZSSR. Predpokladá, že v roku 1989 jej objem vzrástie v porovnaní s rokom 1988 najmenej o 50 percent a v ďalších rokoch sa bude ešte viac zvyšovať. Čína považuje sovietsky trh za mimoriadne atraktívny, ZSSR hodnotí ako pružného obchodného partnera, a to ako z hľadiska tovarovej štruktúry, tak aj cenových jednaní. Predpokladá, že na sovietskem trhu výhodne umiestní najmä svoj spotrebný tovar a výrobky potravinárskeho priemyslu.

Z hľadiska obchodnej výmeny s PLR predpokladá ministerstvo zahraničného obchodu ČLR jej udržanie na úrovni roka 1988, resp. jej mierne zvýšenie, vzhľadom na pokyn vlády hľadať takéto možnosti, aby sa tak zabránilo prípadným prejavom nespokojnosti vedenia PLR so stavom vzájomnej obchodnej a hospodárskej spolupráce. Čína ale nemieni robiť prehnane priateľské gestá voči poľskej strane a je rozhodnutá pridržiavať sa reálnej situácie. Pozitívne pritom hodnotí, že jej doterajšie požiadavky voči PLR sa darilo

zosúlaďovať s poľskými exportnými možnosťami. Ak by tento stav ani v budúcnosti poľská strana nenarušila, je čínska strana pripravená ekvivalentne zvýšiť aj dodávky tovarov do PĽR a zvýšiť objem vzájomnej obchodnej výmeny na 1,3 až 1,4 miliardy švajčiarských frankov. Nebude však schopná uspokojiť poľské požiadavky na zvýšenie dodávok bavlny a ryže, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou klesnú pod úroveň v roku 1988. Je však pripravená kompenzovať toto dodávkami tovarov, ktoré PĽR doposiaľ nakupovala z iných oblastí za voľnú menu.

Napriek rastúcim prejavom znepokojenia rumunského vedenia nad sústavne klesajúcou úrovňou celkových bilaterálnych vzťahov s ČĽR a ich súčasným stavom, ako aj snahe Bukurešti zachovať ich zvláštny charakter, je čínska strana rozhodnutá znížiť v roku 1989 objem vzájomnej obchodnej výmeny a hospodárskej spolupráce a v ďalšom znižovaní pokračovať aj v nasledujúcich rokoch. Toto rozhodnutie vyvolala jej nespokojnosť so skutočnosťou, že vinou rumunského partnera neboli splnený protokol o obchodnej výmene, ktorej objem v roku 1988 dosiahol iba 650 miliónov švajčiarských frankov oproti plánovaným 840 miliónom. Prispela k tomu aj skutočnosť, že dohoda o dodávkach 1,5 milióna ton čínskej ropy za rumunské chemické a hutnícke výrobky bola opäť vinou rumunskej strany splnená asi len na 40 percent. Prejavili sa aj vážne nedostatky vo vzájomnej hospodárskej spolupráci, ktorej plánovaný objem 80 miliónov švajčiarských frankov v roku 1988 neboli splnený ani len na 50 percent a v skutočnosti dosiahol len hodnotu okolo 36 miliónov švajčiarských frankov. Čínska strana nie je tiež spokojná so situáciou, že RSR nie je schopná dokončiť výstavbu tepelnej elektrárne v ČĽR, ktorá pôvodne mala zahájiť prevádzku už v roku 1985. Podľa názoru čínskych expertov je úroveň obchodnej a hospodárskej spolupráce s Rumunskom nepriaznivo ovplyvňovaná pretrvávajúcimi ťažkosťami v jeho národnom hospodárstve, nízkou kvalitou rumunských strojov a zariadení, ako aj skutočnosťou, že kvalitné tovary RSR prednostne

vyyáža za voľnú menu na Západ. Uvádzajú pritom, že RSR, aj keď je si vedomá svojich nedostatkov, sa domnieva, že hlavným dôvodom zhoršovania úrovne jej obchodnej a hospodárskej spolupráce s ČĽR je preorientovanie sa čínskeho zahraničného obchodu na iné socialistické štáty, s čím sa ale RSR nehodlá zmieriť. Z rozhodnutia najvyššieho vedenia krajiny bol urýchlene vypracovaný komplex opatrení na zabrzdenie nežiaducej tendencie vývoja obchodných vzťahov s ČĽR. V rámci jeho realizácie majú do ČĽR vycestovať rôzne obchodné delegácie s cieľom oživiť vzájomný obchod a v prvom rade zaistiť vývoz rumunskej strojárenskej produkcie v podstatne vyšších objemoch ako v roku 1988. RSR chce docieliť, aby objem vzájomnej obchodnej výmeny s ČĽR dosiahol v roku 1990 hodnotu 3 miliardy švajčiarskych frankov. Čínska strana nepovažuje rumunské predstavy za reálne.

Odborníci z čínskych obchodných a hospodárskych kruhov nevylučujú, že od roku 1989 bude taktiež postupne dochádzať k znižovaniu či upravám obchodnej výmeny s MĽR, BĽR, ČSSR a v menšej miere s NDR. V prípade týchto štátov čínska strana nie je spokojná s doterajšími dohodnutými cenami tovarov, ako aj štruktúrami vzájomnej obchodnej výmeny. Vychádzajúc z presvedčenia o rastúcej závislosti socialistických krajín na dovozech tovarov z ČĽR, je rozhodnutá cielavedomo a dôraznejšie presadzovať svoje komoditné a cenové požiadavky. Pritom kalkuluje aj s tým, že vzhľadom na plánované obmedzovanie investičnej výstavby v ČĽR v nasledujúcich rokoch sa súčasne znížia aj požiadavky na dovozy strojov a zariadení z týchto socialistických štátov, ktoré v snahe udržať úroveň obchodnej výmeny a clearingový systém vzájomného vyrovnávania budú nakoniec prinútené nielen rešpektovať cenové predstavy čínskej strany, ale vyhovieť jej aj v dodávkach takých tovarov, ktoré napriek jej záujmu neboli doteraz štátmi z rôznych dôvodov do ponukových listín zaradené. Čína predpokladá, že sa jej takto rozšíri prístup k špičkovým zariadeniam a technológiam z týchto krajín. Už v priebehu roka 1989 možno očakávať zvýšený záujem ČĽR o niektoré suroviny

a priemyslové polotovary. Súčasne ale vzrastie aj tlak čínskej strany na znižovanie cien dovážaných tovarov a zvyšovanie cien ďalších vyvážaných položiek, bez ohľadu na predchádzajúce cenové ujednania. Tento tlak je vyvolaný zmenami v praxi pridelenia devízových prostriedkov na nákupy v zahraničí a na vyrovnanie cien vyvážaných tovarov do úrovne ich ceny na vnútornom trhu zavedenými štátou a Štátnym plánovacím výborom ČĽR. Pri cenových jednaniach s čínskou stranou možno v jej požiadavkách očakávať odraz skutočnosti, že v roku 1988 50 až 70 percent čínskych podnikov a závodov dosiahlo zvýšenie svojej hospodárskej efektívnosti len tým, že podstatne zvýšili ceny nimi vyrábaných tovarov.

Prejavujúce sa zmeny v obchodnej politike ČĽR voči jednotlivým európskym socialistickým štátom možno považovať nielen za dôsledok opatrení vyvolaných ekonomickými faktormi a vnútornými hospodárskymi problémami ČĽR, ale predovšetkým za snahu Číny účelovo využívať ich rastúci záujem o vzájomnú spoluprácu v tejto oblasti. Vo svojom dôsledku sa môžu v určitej mieri odraziť aj na vzťahoch medzi socialistickými štátmi navzájom, vznikom konkurenčného boja medzi nimi o čínsky trh, z ktorého môže získať prospech jedine čínska strana. V čase, keď štátna rada a Štátny plánovací výbor ČĽR zvažujú zakúpenie ďalších dvoch 500 MW blokov z ČSSR pre elektráreň v Ŝen-tchou, pričom zhodne zastávajú názor, že vo vzájomne výhodnej spolupráci v energetike je treba pokračovať, v čínskych obchodných kruhoch sa "poukazuje" aj na možnosti spolupráce s inými socialistickými štátmi, napríklad ZSSR, PLR a iné, ktorých ponuky sú výhodné. Obdobné poznámky zaznievavú z čínskej strany aj pri zvažovaní kontraktu s ČSSR na výstavbu plynárne v Lan-čou s cieľom zabezpečiť čo najvýhodnejšie finančné podmienky kontraktu. Počas jednaní podpredsedu vlády ČSSR s. URBANA v Pekingu čínska strana pravdepodobne bude poukazovať na svoje hospodárske problémy a súčasne aj na ochotu ďalej rozvíjať obchodnú a hospodársku spoluprácu s ČSSR. Možno očakávať, že sa v otázke dodávok veľkých investičných celkov

pokúsi taktizovať poukazovaním na radikálne znižovanie investičnej výstavby v ČLR. V skutočnosti ale pokračuje výstavba asi 75 percent oficiálne zmrazených projektov. Zniženie celkových nákladov však má byť zabezpečené docielením nižších nákladov na zariadenia dovážané zo zahraničia.

Podľa získaných poznatkov je pravdepodobné, že v priebehu rozhovorov sa čínska strana vyhne jednaniam o príprave novej dlhodobej obchodnej dohody medzi ČSSR a ČLR. V Štátnom plánovacom výbore a ministerstve zahraničného obchodu ČLR silnejú názory, že pre Čínu nie je potrebné, aby uzatvárala dlhodobé obchodné dohody so všetkými štátmi, s výnimkou tých, u ktorých je to žiaduce z politických dôvodov.

/I. správa SNB/

Rozdělovník :

- s. Jakeš
- s. Husák
- s. Adamec
- s. Indra
- s. Lenárt
- s. Hegenbart
- s. Urban

Vedomí FMV
předs. ČSSR (?)
J. a Č. správa SNB

Politické a ekonomické záměry ČLR vůči zemím asijskotichomořské oblasti

V rámci celkové aktivizace své zahraniční politiky považuje čínské vedení za nutné věnovat větší pozornost asijskotichomořské oblasti, kde hodlá využít procesu uvolňování napětí k obhajobě svých zájmů vůči oběma světovým velmocem a Japonsku.

V souvislosti s vyhlášenou normalizací sovětsko-čínských politických vztahů a vytvářejícím se novým politickým klimatem na asijském kontinentu, v němž dochází k určitému oteplování ve vztazích mezi státy regionu, se čínské vedení začíná vážně zabývat myšlenkou vytvoření tzv. severoasijského ekonomického trhu. Podle jeho představ by společný trh zahrnoval čínský severovýchod včetně provincií Šan-tung, Če-ťiang a Ťiang-su, Korejský poloostrov, Japonsko, Mongolsko, Sibiř a další části sovětského Dálného východu. Tento projekt vychází z koncepce přednostního hospodářského rozvoje pobřežních oblastí ČLR, kde má být s se zahraniční pomocí budován zpracovatelský průmysl orientovaný na export. Navíc je podle čínských ekonomů vzájemné hospodářské propojení uvedených oblastí z hlediska rozdělení surovin a moderních technologií přirozené a vyvážené.

Jako zúžená, respektive "jižnější" varianta je zvažován tzv. ekonomický okruh při Žlutém moři, který dočasně nepočítá s účastí SSSR a MoLR a naopak zahrnuje Hongkong a Tchaj-wan. Tato koncepce se opírá o perspektivní připojení Hongkongu k ČLR v roce 1997 a další uvolnění vztahů mezi Čínou a Tchaj-wanem. Teprve v pozdějším období by se mohly k tomuto seskupení připojit Sovětský svaz a Mongolsko.

Čína bude i nadále rozšiřovat hospodářskou spolupráci s Japonskem, ale vzhledem k růstu jeho ekonomické moci a zesilování expanzionistických tendencí v jeho zahraniční politice hodlá usilovat též o aktivnější ekonomickou součinnost i s dalšími zeměmi Asie a Tichomoří.

Zejména se snaží nedopustit, aby se okolo ní vytvořilo hospodářské společenství v podobě "východoasijské ekonomické zóny" v čele s Japonskem. Proto bude aktivně využívat rozporů v americko-japonských vztazích a podněcovat podezíravost Jižní Koreje, členských států ASEAN, Tchaj-wanu a Hongkongu vůči japonskému ekonomickému expanzionismu.

Čínské vedení je v této souvislosti znepokojeno rychlým tempem rozvoje obchodních a hospodářských styků mezi Japonskem a Tchaj-wanem a rostoucí úlohou tohoto ostrova v asijské politice Tokia. Tomu je rozhodnuto čelit rozšiřováním obchodních a hospodářských styků s oběma zeměmi a vytvářením příznivějších podmínek pro zapojování jejich kapitálu do programu modernizace svého národního hospodářství.

Uvedenému cíli odpovídala i návštěva předsedy státní rady ČLR LI PCHENGA v Tokiu v polovině dubna 1989. Premiér TAKEŠITA podpořil zájem ČLR o investice a moderní technologie, ale požadoval větší spolupráci s japonskými firmami v případech, kdy mají zájem na uzavření konkrétních dohod.

Čína je eminentně zainteresována na rozvoji přímého obchodu s Jižní Koreou a na mnohem širší účasti jihokorejského kapitálu při výstavbě země. S ohledem na pozice KLDR zatím nehodlá navázat oficiální kontakty se Soulem, nicméně si chce v této záležitosti více uvolnit ruce. Koncem dubna 1989 navštívil Pchjong-jang generální tajemník ÚV KS Číny ČAO C'-JANG, jenž přesvědčil severokorejské představitele o nutnosti pozitivního přístupu v chápání této "asijské reality", což by mělo čínské straně umožnit zahájení přípravy k výměně obchodních zastoupení s Jižní Koreou. Podle názoru čínské delegace však bude Severní Korea přistupovat k perspektivní regionální spolupráci nadále opatrně, aniž by se vzdala linie samostatnosti a opory o vlastní síly.

Čína chápe, že s řešením kampučské otázky bude slábnout její politická součinnost se zeměmi ASEAN, a proto začíná akceptovat otázky vzájemné hospodářské spolupráce. Již v roce 1989 chce rozhodně aktivizovat vztahy s Indonésií jako vedoucí zemí sdružení na základě

důrazu kladeného na zásadu nevměšovat se do jejích vnitřních záležitostí.

Jelikož podmínky pro politické rozhovory s Tchaj-wanem ještě neuzrály, bude těžiště vztahů Pekingu a Tchaj-peje spočívat v rozvoji vzájemných obchodních a hospodářských kontaktů. V otázce ekonomických styků Tchaj-wanu s třetími zeměmi bude čínské vedení postupovat pružně, ale nepřipustí jakýkoli pokus třetích stran o provádění politiky "dvou Čín".

Peking ve svých strategických úvahách kalkuluje s tím, že zajištěná hospodářská prosperita Hongkongu i po jeho převzetí v roce 1997 přispěje k posílení pozic ČLR v Asii. Hodlá jej nadále využívat jako kanál k pronikání na zahraniční trhy a rovněž jako "školu" pro vlastní hospodářské kruhy při provádění zahraničněobchodních operací.

Pekingská vláda je však znepokojena odlivem kapitálu a kvalifikovaných pracovníků z této enklávy. Proto přistupuje k Hongkongu opatrne a venuje zvýšenou pozornost legálním zárukám politických svobod a hospodářských práv jeho obyvatel po roce 1997. Liberální politiku vůči Hongkongu však hodlá doplnit přísnou kontrolou činnosti jeho finančních institucí.

Vytvářející se příznivější politická atmosféra v asijskotichomořské oblasti pozitivně ovlivňuje obchodní vztahy ČLR s VSR. Postupně se rozvíjí normální obchod s úhradou v čínské měně i barterové transakce. Současné vietnamské návrhy rozvinout širší obchodní výměnu bez ohledu na vývoj dvoustranných politických vztahů čínská strana zatím odmítá. Nechce jednat ani o zřízení funkcí obchodního přidělence při zastupitelských úřadech. Vietnamská vláda se však domnívá, že nehledě na dosud nevyřešenou kampučskou otázku se v blízké době podaří převést obchod s Čínou na vyšší úroveň.

Neexistence politických bariér ve vztazích mezi ČLR a socialistickými státy poskytuje perspektivní předpoklady pro další rozvoj vzájemné obchodní a hospodářské spolupráce, jíž Čína bude v rámci možností využívat i k upevňování svého vlivu v oblasti Asie a

Tichomoří, a to i formou již zmíněných ekonomických integrací. Přes určité střetávání zájmů bude čínské vedení v rámci své regionální politiky přikládat prioritu vztahům s USA a Japonskem, neboť si uvědomuje, že na těchto mocnostech bude do značné míry záviset význam její mocenské úlohy v Asii a Tichomoří.

/I. správa SNB/

Rozdělovník :

- s. Jakeš
- s. Husák
- s. Adamec
- s. Indra
- s. Lenárt
- s. Hegenbart
- s. Urban

*vedem FMW
jádeš SSSN
I. a II. členov SNB*

Vnútropolitický vývoj v ČLR po 2. zasadání Všečínskeho zhromaždenia ľudových zástupcov 7. funkčného obdobia

Charakteristickým prvkom súčasného vnútropolitického vývoja v ČLR je nové preskupovanie síl vo vedení krajiny. Rozkolom medzi najvyššími predstaviteľmi strany a štátu, ktorý sa v plnej miere prejavil v súvislosti so študentskými nepokojojmi, vyvrcholilo obdobie mocenského zápasu medzi predsedom štátnej rady Li PCHENGom a generálnym tajomníkom ÚV KS Číny ČAO C'- JANGom, ktorý sa snažil nielen presadiť vlastné chápanie reforiem, ale v krátkej dobe aj zaujať dominantné postavenie vo vládnucej špičke.

Tento boj poodhalilo už 2. zasadanie Všečínskeho zhromaždenia ľudových zástupcov 7. funkčného obdobia, ktoré sa konalo v dňoch 20.3. až 4.4.1989, kedy diskusia pri neverejnom prejednávaní správy premiera Li PCHENGA nadobudla charakter ostrej výmeny názorov.

LI PCHENG vo svojej správe vyslovil nie menovitú, ale priamu kritiku ČAO C'- JANGA zdôraznením, že súčasne hospodárske problémy Číny sú následkom chybných záverov týkajúcich sa rozvoja ekonomiky, urobených v období, keď tento zastával funkciu predsedu štátnej rady. LI PCHENG, takto súčasne spochybnil aj predchádzajúce výroky čínskeho vedenia a samotného TENG SIAO-PCHINGa o nevyhnutnosti chýb pri rozvíjaní reforiem a dokonca aj správnosť záverov správy ČAO C'- JANGA na XIII. zjazde KS Číny. Na obranu ČAO C'- JANGA sa postavil TENG SIAO-PCHING, ktorý sa síce zasadania VZĽZ nezúčastnil, ale tesne pred ním kritizoval LI PCHENGA za nedostatky v riadení školstva v období, keď za tento úsek zodpovedal. Súčasne zmierlivо prehlásil, že minulé chyby je treba vidieť ako kolektívne chyby celého vedenia a nie jednotlivých funkcionárov.

Už v priebehu zasadania sa v diskusii prejavila snaha ČAO C'- JANGA a jeho stúpencov napadať jednotlivé body Li PCHENGovej správy.

Kriticky poukazovali, že vinou snahy vlády o centralizáciu moci zasadanie neprebieha v uvoľnenej a demokratickej atmosfére ako v roku 1987 a nie je tak životaschopné, tvorivé a aktívne ako v roku 1988. Na adresu správy konštatovali, že nebola vypracovaná na odbornej úrovni, zvlášť pasáže o stave a perspektívach rozvoja národného hospodárstva, že v nej boli používané nevedecké a slangové výrazy, a že neobsahovala závery, ako situáciu riešiť. Správe vytýkali, že si nezískala jednoznačnú podporu delegátov, čo sa v minulosti nestávalo. Kriticky poukazovali aj na to, že delegáti nemali možnosť vystupovať so svojimi diskusnými príspevkami počas plenárneho zasadania, ale len v rámci pracovných skupín. Za negatívnu skutočnosť označovali aj celkové zníženie informovanosti o priebehu zasadania v hromadných oznamovacích prostriedkoch.

ČAO C-JANGovi a jeho stúpencom sa však nepodarilo jednoznačne zvrátiť pomer síl vo svoj prospech. S politikou LI PCHENGa vyslovila súhlas väčšina delegátov. Poukazovali, že opatrenia navrhnuté LI PCHENGom v oblasti ekonomiky sa v období od 3. pléna ÚV v roku 1988 ukázali ako plne alebo čiastočne účinné, a podporili ich uskutočnenie i v ďalšom období. Priupustili ale, že opatrenia ekonomiky krajiny vyvolávajú medzi obyvateľstvom určitú nespokojnosť. Zdôraznili taktiež, že verejnou je pozitívne prijímané úsilie LI PCHENGa o získanie spoločenskej podpory tvrdým bojom proti korupcii, nedisciplinovanosti a propagovaním vytvorenia "čistej" vlády podľa idey ČOU EN-LAJA.

V ovzduší ostrej výmeny názorov dvoch hlavných súperiacich skupín vystúpili s kritickými pripomienkami i niektorí delegáti, ktorí kriticky konštatovali, že rast inflácie v roku 1988 bol takmer o polovicu vyšší, ako 18,5 percenta uvádzaných LI PCHENGom. Protiinflačné opatrenia prijaté po 3. pléne ÚV v roku 1988 označovali za neefektívne pre ich administratívny charakter, ktorý môže spôsobiť len spomalenie rozvoja národného hospodárstva. Vyslovovali aj vážne obavy z ďalšieho rastu nezamestnanosti spôsobeného radikálnym znižovaním investičnej výstavby. Pritom poukazovali na skutočnosť, že sa v roku 1989 očakáva prepustenie 6 až 8 miliónov stavebných robotníkov, pričom túto masu nie sú schopné pohltiť iné oblasti ekonomiky.

Ostrý kritický tón sa ozval aj vo vystúpeniach zástupcov niektorých národnostných oblastí ČLR. Delegáti z Tibetu žiadali zrušiť výnimočný stav a odvolať vojsko, vyslané na "udržanie stability a poriadku". Mnohé pripomienky sa týkali aj systému prijímania dôležitých politických rozhodnutí vedením ČLR. Zdôrazňovala sa nevyhnutnosť posílnenia zásady kolektívnosti, zvýšenia úlohy VZĽZ, odborov a presadzovania ďalších demokratizačných opatrení. Vo vystúpeniach niektorých zástupcov južných a východných oblastí sa prejavili dokonca odstredivé tendencie, vyjadrované názormi o potrebe hospodárskej samostatnosti týchto provincií, bez podriadenia sa centrálnemu riadeniu a plánovaniu.

Zástupcovia ČŁOA sa postavili proti ďalšiemu obmedzovaniu obranného rozpočtu. Retrospektívne poukazali na dôsledky znižovania vojenských rozpočtov americkej armády v 20. a 30. rokoch, ktoré sa odrazili na jej nedostatočnej pripravenosti v čase vypuknutia 2. svetovej vojny. Poukazovali aj na to, že súčasný vývoj medzinárodnej situácie nedáva možnosť činiť jednoznačné závery o nástupe etapy všeobecného uvolňovania a odzbrojovania. Opäťovne zdôrazňovali otázku hegemonizmu supervelmocí ako hlavnú príčinu vojen v súčasnom svete.

Aj keď na zasadaní VZĽZ došlo k ostrej polemike medzi stúpencami LI PCHENGa a ČAO Č'- JANGa, čínske vedenie ešte nepripustilo, aby sa rozdielnosť názorov na tempo a metódy realizácie politickej a hospodárskej reformy prejavila ako otvorený rozkol vo vedení strany a štátu. Preto už v priebehu rokovania LI PCHENG i ČAO Č'- JANG demonštrovali existenciu dobrých vzájomných osobných vzťahov. Bez ohľadu na kritický tón diskusných príspevkov vedenie dalo jednoznačne najavo, že za súčasnej politickej a hospodárskej situácie v krajinе považuje za nutný návrat k obmedzenému využívaniu administratívnych metód riaďenia ekonomiky, čo predpokladá existenciu silného ústredného vedenia, pozdržavanie demokratizačného procesu, ako aj dôslednú kontrolu tlače.

Po vypuknutí študentských nepokojoov v Pekingu a v ďalších viac ako dvadsiatich mestách v polovici apríla tohto roku, sa rozpory medzi najvyššími predstaviteľmi strany a štátu prehlbili, a pri zásnej rozdielnosti názorov TENG SIAO-PCHINGa a ČAO Č'- JANGa na riešenie situácie, prerástli v otvorenú roztržku vo vedení štátu.

V dobe, keď revoltujúci študenti začínali získavať podporu širokých vrstiev čínskej spoločnosti, ČAO C'- JANG nepodporil stanovisko TENG SIAO-PCHINGa presadzujúceho potlačenie "vzbury" už v zárodku. Naopak, trval na nutnosti jednania so študentmi a riešení situácie cestou čiastočných kompromisov, čím získal sympatie značnej časti verejnosti, v čase, keď demonštranti stále dôraznejšie žiadali odstránenie TENG SIAO-PCHINGa a LI PCHENGA z funkcií.

V dňoch 23. až 29.4.1989 ČAO C'- JANG oficiálne navštívil KĽDR. V rozhovoroch informoval KIM IR SENA, že v ČLR s najväčšou pravdepodobnosťou dôjde ku kádrovým zmenám, v súvislosti s definitívnym odchodom TENG SIAO-PCHINGa z politickej scény po oslavách 40. výročia vzniku ČLR v októbri 1989. Poukázal pritom, že čínske vedenie je v tejto otázke v zásade jednotné.

TENG SIAO-PCHING sa takto mohol cítiť ohrozený, že ho ČAO C'- JANG z politickej scény odstaví, zbaví akéhokoľvek vplyvu, a ako "architektovi" hospodárskej reformy, uskutečňovanej v posledných desiatich rokoch, mu nakoniec pripíše aj zodpovednosť za jej neúspechy.

Napriek napätej situácii, ktorá sa vytvorila v súvislosti s úvodníkom v Žen-min ž-pao z 26.4.1989 vyjadrujúcim kategorické stanovisko TENG SIAO-PCHINGa a vlády k nepokojom, sa ČAO C'- JANGovi nepodarilo získať na svoju stranu väčšinu vplyvných vedúcich kádrov. Jednoznačne ho podporil len člen Stáleho výboru politbyra ÚV KS Číny CHU ČCHI-LI a vedenie Komunistického sväzu mládeže Číny. Pri stále silnejúcich požiadavkách demonštrantov na odstránenie TENG SIAO-PCHINGa a LI PCHENGA z funkcií sa ČAO C'- JANG pokúsil o nátlak. Na znak ne-súhlasu s postupom vlády takticky predložil v predvečer vyhlásenia mimoriadného stavu návrh na svoje odstúpenie z funkcie generálneho tajomníka, ktorý ale politbyro neprijalo. Napriek zotravaniu vo funkcii bol však ČAO C'- JANG zbavený možnosti ďalej do riešenia situácie aktívne zasahovať.

Podporou TENG SIAO-PCHINGa a demonštráciou rozhodnosti vlády sa výrazne upevnila pozícia LI PCHENGA, ktorého postup prvé podporili provinčné stranícke výbory a nakoniec váhavo aj armáda. Po predchádzajúcom taktizovaní vystupujú v súčasnej dobe na jeho podporu aj

najautoritatívnejšie vedúce osobnosti a stranícke a štátne orgány. Naznačuje to, že LI PCHENG, v rukách ktorého sa sústreďuje významná moc, bude spolu s TENG SIAO-PCHINGom určovať charakter pripravovaného 4. zasadania ÚV KS Číny.

V týchto podmienkach prudko poklesla ČAO C'-JANGova autorita a moc. Požiadavka jeho stúpencov v Stálom výbore VZĽZ, aby bolo zvolané mimoriadne zasadanie VZĽZ, na ktorom by boli posúdené možnosti dosiahnutia kompromisov s "demokratizačným hnutím", nie je už väčšinou čínskeho vedenia považovaná za reálnu. Popri tom sa množí kritika ČAO C'- JANGa zo strany vedúcich predstaviteľov, ktorí označujú nepokoje za výsledok dlhodobého zanedbávania politickej a ideo-logicko-výchovnej činnosti strany, ako aj podceňovania dôsledného boja proti buržoáznomu liberalizmu. Podľa niektorých neoverených informácií však už TENG SIAO-PCHING jednoznačne označil postup ČAO C'-JANGa za "politickú zradu".

Posledný vývoj naznačuje, že vedúci funkcionári zoskupení okolo TENG SIAO-PCHINGa a LI PCHENGa sú rozhodnutí rozkol vo vedení rozhodne riešiť. V týchto dňoch TENG SIAO-PCHING, ako predsedu vojenskej komisie ÚV KS Číny, uskutočnil sériu porád s najvyššími veliteľskými kádrami Čínskej ľudovej oslobodzovacej armády, čo možno považovať za jeho snahu o zabezpečenie ich podpory pre prípad kádrových zmien, v rámci ktorých by ČAO C'-JANG a jeho stúpenci mohli byť odvolaní z funkcií, vrátane časti ním ovplyvnenej generality. Pritom možno ale očakávať, že TENG SIAO-PCHING nepripustí, aby pri prebiehajúcom preskupovaní síl rastúca moc LI PCHENGa narušila novo utváranú rovnováhu vo vedení strany a štátu.

/I.správa SNB/

Rozdělovník :

s. Jakeš
s. Husák
s. Adamec
s. Indra

s. Lenárt
s. Hegenbart
s. Urban

vedom! FM
pádza. ŠSŠN
I. a II. správa SNB

Hospodárska reforma v Číne a jej odraz v oblasti obchodných a ekonomických vzťahov so Západom

Pri hodnotení doterajších výsledkov hospodárskej reformy v ČLR západní experti z obchodných a podnikateľských kruhov poukazujú, že je doprevádzaná nezdravými javmi v ekonomike, ktoré majú negatívny dopad, predovšetkým na životnú úroveň mäs, čo spôsobuje, že až 60 percent mestského obyvateľstva stráca dôveru v reformu a vyslovuje sa proti jej ďalšiemu prehlbovaniu.

Na prekonanie krízových javov v ekonomike bolo čínske vedenie prinútené urobiť niektoré podstatné korekcie svojej hospodárskej politiky. Po rozsiahlej výmene názorov ÚV KS Číny koncom roka 1988 vytýčil nový kurz na zlepšenie hospodárskej situácie a nastolenie poriadku v ekonomike krajinu, s cieľom dosiahnuť zníženie celkového spoločenského dopytu, pribrzdenie inflácie a odstránenie dezorganizácie v ekonomike, predovšetkým vo sfére obehu. Tieto ciele majú byť dosahované najmä za pomoci administratívnych metód. Západní experti v tejto súvislosti zdôrazňujú, že už na konci roka 1988 sa úloha ekonomických pák riadenia národného hospodárstva v ČLR znížila, a to až na úroveň existujúcu pred začiatkom komplexnej reformy v priemysle v roku 1984. Súčasne boli zavedené tvrdé opatrenia na zabezpečenie centralizovanej kontroly investičnej výstavby. Podstatne obmedzený, alebo úplne zakázaný bol voľný predaj surovín na veľkoobchodnom trhu. Vláda opäťovne prehodnotila rozdeľovanie minerálnych hnojív poľnohospodárskym výrobcom, ako aj základných druhov potravín a nedostatkových priemyslových tovarov.

Po 3. zasadanií ÚV KS Číny v septembri 1988, na ktorom bol vytýčený kurz na nastolenie hospodárskeho poriadku, priniesli energické opatrenia vlády rýchle, avšak len nepodstatné výsledky. Podľa názoru západných expertov sa prejavili výrazné zmeny v myšlení vedenia krajiny, v ktorom vznikla "kríza ilúzií" o rýchlych reformách a posilnil sa názor o nutnosti proporcionálneho rozvoja národného hospodárstva ako základného predpokladu pre úspech reforiem a vytvorenie zdravej sociálno - ekonomickej situácie v krajine.

Politika nastolenia hospodárskeho poriadku sa stala súčasťou osm-ročného programu reforiem (1988 - 1995), ktorý bol vypracovaný radom vedeckých pracovísk štátnej rady a Akadémie spoločenských vied ČĽR. Podľa tohto programu majú byť v rokoch 1988 až 1990 urobené rozsiahle zmeny v štruktúre národného hospodárstva, vyrovnaná hladina dopytu a ponuky a docielená stabilizácia cien. Predpokladá to ale udržať tempo rastu priemyslovej výroby v rozmedzí 8 až 10 percent, znižovať index rastu cien o 3 percentá ročne, pritvrdiť úverovú politiku, dôsledne kontrolovať peňažné emisie a celkovo zvýšiť efektivitu výroby.

Podľa čínskych ekonómov tento program vyžaduje tesné spojenie opatrení na ozdravenie ekonomiky s ďalším prehĺbením hospodárskej reformy. Jedným z cieľov nastolovania hospodárskeho poriadku je vytvoriť nevyhnutné podmienky pre radikálnu prestavbu finančného systému krajiny. Jej uskutočnenie však nebude možno dovtedy, dokial nebude zabrzdzená inflácia, ktorá narušuje sociálnu stabilitu spoločnosti. Odloženie cenovej reformy, ktorá mala byť podľa pôvodného zámeru ukončená v roku 1990, pritom neznamená celkové zamrazenie reforiem. Naopak, v etape 1988 až 1990 je hlavná pozornosť v rámci hospodárskej reformy zameraná na doriešenie otázok vlastníckych vzťahov, najmä z hľadiska akciového vlastníctva, rozvoja systému osobnej zodpovednosti, zvýšenia úlohy tovarovo - peňažných vzťahov, s cieľom ďalšieho rozvoja trhov výrobných prostriedkov, fondov, pôdy, pracovných síl a pod., ako aj aktivizácia poľnohos-

podárskej reformy, s dôrazom na zdokonalenie systému dlhodobého prenájmu pôdy do osobného užívania.

Z hľadiska štrukturálnych zmien v národnej ekonomike bude prioritná pozornosť venovaná rozvoju zaostávajúcich sfér, predovšetkým energetiky, hutníctva a dopravy. Po sprísnení podmienok pre poskytovanie úverov priemyslovým podnikom budú rôzne výhody naďalej poskytované len podnikom z uvedených oblastí.

Čínski ekonómovia sa domnievajú, že uvádzané opatrenia na ozdravenie ekonomiky môžu byť úspešné len do určitej miery, pričom významnejšie výsledky nemožno od nich očakávať. Súčasne poukazujú na nebezpečenstvo, že posilnenie administratívnych metód riadenia môže prerásť de facto v reštauráciu starého hospodárskeho systému. Predpokladajú vývoj situácie v tom smere, že ostré protiinflačné opatrenia v určitej mieri prispejú k normalizácii stavu národného hospodárstva, avšak súčasné spôsobia aj spomalenie jeho ďalšieho rozvoja, pretože nevýhodné úverové podmienky prinútia podniky obmedzovať výrobu, čo vyvolá prudké zníženie tempa priemyslového rastu.

Podľa názoru popredných západných ekonómov rok 1989 bude rozhodujúcim pre osud hospodárskej reformy v ČĽR. Domnievajú sa, že najväčšie nebezpečenstvo pre reformy predstavuje skutočnosť, že čínske vedenie rieší nové hospodárske problémy starými metódami. Súčasne ale aj konštatujú, že v podmienkach, keď v ČĽR ešte neexistuje plnohodnotný vnútorný trh a hospodárske metódy riadenia národnej ekonomiky nemajú rozhodujúci charakter, je stabilizácia situácie inými ako administratívnymi metódami nemožná. Usudzujú, že vedenie, ktoré sa ocitlo pri riešení hospodárskych problémov v bezvýchodnej situácii, je prinútené hľadať nové impulzy pre pokračovanie reforiem v politickej sfére. Z tohoto dôvodu otázka hospodárskej reformy bude postupne v roku 1989 ustupovať do pozadia, a prvoradá pozornosť bude venovaná reforme

politického systému, od ktorej závisí realizácia celkového programu prestavby spoločnosti.

Západní odborníci na otázky ČLR potvrdzujú správnosť takýchto záverov. Poukazujú pritom, že v poslednej dobe čínske vedúce osobnosti počas jednani s predstaviteľmi západných podnikateľských a obchodných kruhov venujú veľkú pozornosť objasňovaniu problémov súčasnej etapy ekonomickej reformy a perspektív jej ďalšej realizácie. Zároveň sa týmto usiluje zmeniť znepokojenie Západu, že potvrdilo kurz na pribrzdzenie reforiem a upevnenie centralizovaného riadenia ekonomiky. Poukazujú, že čínske oficiálne osobnosti v rozhovoroch nápadne zdôrazňujú jednotu vedenia v otázke reforiem a neexistenciu rozdielnych názorov na spôsob ich ďalšej realizácie.

V rozhovoroch so západnými predstaviteľmi sa čínska strana usilovne snaží vysvetliť, že politika regulovania národného hospodárstva bude časovo ohraničená. Vedúci predstaviteelia ČLR v tejto súvislosti uvádzajú, že etapa ozdravenia ekonomiky je len akousi oddychovou prestávkou po etape jej intenzívneho rozvoja. Zdôrazňujú pritom, že na rozdiel od obdobia prekonávania hrubých prehmatov v ekonomike, ku ktorým došlo v období veľkého skoku a kultúrnej revolúcie, je súčasná politika zdokonaľovania len výrazom snahy o vyrovnanie kurzu po rýchлом napredovaní, a ako taká de facto znamená prehlbovanie hospodárskej reformy.

Čínska strana sa neustále snaží presviedčať západné podnikateľské kruhy o nemennosti zamerania svojej politiky na rozširovanie vzájomných kontaktov a zapájanie zahraničného kapitálu do ekonomiky krajinu. Podľa vyjadrenia niektorých popredných predstaviteľov ČLR, jej vedenie chápe určité obavy západných podnikateľov investovať v Číne. Ubezpečuje však, že niektoré opatrenia, ktoré boli v poslednej dobe prijaté, napríklad znižovanie dovozu a obmedzovanie výstavby objektov so zahraničnou kapitálovou účasťou,

sú len krátkodobým oddychovým časom a neznamenajú, že by Čína mala v úmysle prepracovať svoj systém zahranično-ekonomických vzťahov. Naopak, čínske vedenie bude aj ďalej napomáhať zlepšovaniu podmienok pre západné investície, ako aj vytvárať dobré podmienky pre aktívny rozvoj obchodnej, hospodárskej a vedecko-technickej spolupráce so Západom.

Čínske vedenie v súčasnej dobe považuje za mimoriadne dôležité nedopustiť, aby rozdielnosť názorov na smery a tempo ralizácie hospodárskej reformy, ktorá sa medzi najvyššími predstaviteľmi zvlášt' ostro prejavila v poslednej dobe, v konečnom dôsledku spôsobila zníženie obchodnej a hospodárskej spolupráce so Západom a ohromila tak príliv zahraničného kapitálu a dodávky špičkovej techniky a technológií, od ktorých výsledky národného hospodárstva ČLR do značnej miery závisia.

/I. správa SNB/

Rozdělovník :

- s. Jakeš
- s. Husák
- s. Adamec
- s. Indra
- s. Lenárt
- s. Hegenbart
- s. Urban

*Vedem ŠMV
Předsa SSSN
I. a II. správci SNB*

